

Krig, fred og humanitet

RØDE KORS: Hjelp til både venn og fiende

ASTRID
NØKLEBYE
HEIBERG

Psykiater og president i Norges Røde Kors

I dag kan vi gratulere hverandre med at det er 50 år siden freden og demokratiet vant og krigen og tyranniet tapte. Det er en dag for å minnes og hylle den innsats det norske folk og våre allierte venner gjorde i fem mørke år. Det er også en dag for å tenke igjennom hvorfor krig skjer og hvordan fred kan bevares.

Krig er forakt for liv. Når respekten for livet og menneskeverdet forsvinner, overtar bestialiteten. Derfor er det da også vanskelig å finne eksempler på at demokratiske land starter en krig. Når samfunnet bygger på respekt for enkeltmennesket, blir det naturlig å vise den samme respekt over landegrensene. Når vi løser konflikter på fredelig vis i vårt eget land, vil vi løse konflikter på tilsvarende måte mellom land. Men krig kan skape forakt for liv også hos fredselskende og demokratiske folk. Slik er krigens anatomi og slik er den menneskelige natur. Krigssituasjoner stiller vår respekt for menneskeverdet på harde prøver.

Røde Kors ble skapt i krig for å hjelpe mennesker i nød. Genèvekonvensjonene, som er grunnlaget for krigens folkerett, utgjør også reglene for Røde Kors' hjelpearbeid. To prinsipper er helt grunnleggende: Humanitet og upartiskhet. Røde Kors utfører humanitært hjelpearbeid uten forskjell på venn eller fiende. Denne upartiskheten kan være vanskelig i en krig. Hvis okkupasjonsmaktens hovedkvarter blir sprengt i luften: Kan vi da klare å gi hjelp til en hardt såret torturist? Hvorfor hjelper Røde Kors også undertrykkernes skadede i en krig? Hvorfor skal de som selv viser forakt for liv, ha krav på humanitet?

I krigens bestialitet settes humaniteten på prøve. Når hatet har gode vekstvilkår, er det desto viktigere å vise at vi ikke deler krigens forakt for liv. Veien til fred går ikke gjennom å gjengjelde den forakt for liv som undertrykkeren står for.

Røde Kors' innsats i Norge under krigen var upartisk. Hjelp skulle ytes der hjelp var nødvendig, både til venn og fiende. Selvfølgelig reagerte norske Røde Kors-medlemmer på okkupasjonsmaktens overgrep. De tenkte og følte som nordmenn flest. Derfor mente okkupasjonsmyndighetene at Røde Kors var for nasjonal, mens nordmenn flest nok mente at organisasjonen var for nøytral. Men Røde Kors holdt fast på sin upartiske humanitet, selv da generalsekretæren og flere funksjonærer ble satt i konsentrasjonsleir. Hovedsaken var den humanitære innsatsen, som reddet utallige liv. Uten høy aktivitet under krigen, ville man heller ikke maktet det enorme hjelpearbeid etter krigen.

En viktig sak for Røde Kors' gjennomslagskraft var at tyskerne hadde undertegnet Genèvekonvensjonene. Dermed hadde de også akseptert at Røde Kors måtte ha et visst handlingsrom.

I dag er det 50 år siden Norge sist var i krig. De fleste av oss kjenner likevel ansvar for å motvirke krig også utenfor Norges grenser. Vi reagerer mot den russiske krigføring i Tsjetsjenia. Vi reagerer mot den etniske utrenskning i Bosnia. Vi reagerer på massakrene i Rwanda. Vi støtter dem som arbeider for humanitetens vilkår under slike grusomheter. Med den avstand vi i dag har til slike konflikter, er det lett å se behovet for hjelp på begge sider av frontlinjene. Det er kanskje ikke like lett å se når man selv er part i krigen. Men humaniteten er ikke mindre viktig av den grunn.

Astrid Nøklebye Heiberg